

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

الگوی نظری زیرنظام پژوهش و ارزشیابی نظام تربیت رسمی و عمومی

دبیرخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

تربیت و تزکیه

مقدم بر تعلیم

است

**پیشرفت کشور
نیازمند حرکت علمی
بسیار قوی است
که پایه‌هایش را باید
در محیط‌های دانش‌آموزی
ایجاد کرد**

فصل اول

مبانی نظری و کلیات

دیپارتمان شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

تعریف و قلمرو

پژوهش و ارزشیابی در نظام تربیت رسمی عمومی به عنوان فعالیت مأموریت گرا، برمبانی، رسالت، اهداف و مأموریت های نظام تربیت رسمی و عمومی استوار است. درک و بهبود مستمر موقعیت نظام تربیت رسمی و عمومی در سطح ملی و جهانی در قالب چرخه تولید دانش بنیاد کاربردی، اشاعه، کاربست و ارزشیابی از یافته ها صورت می پذیرد.

۱- توسعه، تحوّل و ارتقاء پیوسته کیفیت

نظام تربیت رسمی عمومی به عنوان یک موقعیت گسترده و فراگیر، نیازمند اصلاح و بهبود مستمر خود است. پژوهش و ارزشیابی در راستای تحقق این جریان اساسی و حیات بخش می کوشد تا سطح نظام تربیت رسمی عمومی را در تدارک فرصت های تربیت برای دست یابی متریبان به مراتب حیات طیبه براساس تغییر و تحولات در عرصه های مختلف و با توجه به شاخص های دینی، ملی و بین المللی ارتقاء بخشیده، آن را با انتظارات در حال رشد، نوسازی، بهسازی، به روز و متناسب سازد و به نظریه پردازی در حوزه علوم تربیتی مبتنی بر معارف اسلامی و بومی سازی و عملیاتی نمودن نظریه های تربیتی، فراهم کردن زمینه های آزمایش نظریه ها و تدوین الگوهای نظری بومی، رصد نوآوری ها و رویکردهای جدید، در درون و بیرون نظام تربیت رسمی مبادرت نماید.

وظایف

۲- پیش بینی چالش ها، مسائل و بحران های پیش رو (وظیفه پیشگیرانه)

یکی از وظایف زیرنظام پژوهش و ارزشیابی، انجام فعالیت برای پیشگیری از بروز مسائل و بحران ها در نظام تربیت رسمی عمومی است.

این زیرنظام با پایش مداوم نحوه عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی، مدیران و دست اندرکاران نظام تربیتی را در انجام مأموریت ها و وظایف مختلف هشیار می سازد و به این ترتیب با روشنگری و هدایت امور، پیشاپیش و به موقع مانع از بروز مسئله و بحران در نظام تربیتی می شود.

این زیرنظام تلاش می کند با خردمندی و پویایی مسائل و چالش های پیش روی نظام تربیت رسمی عمومی را رصد نموده و برای آن راه حل های مؤثر ارائه دهد.

۳- تشخیص مسائل و بحران های تربیتی و راه های مقابله با آن ها

بخش دیگری از وظایف حوزه پژوهش و ارزشیابی، ناظر بر تشخیص مسائل و مشکلات و راههای مرتفع ساختن آنهاست.

پژوهش و ارزشیابی در این بخش با پیگیری روندهای تربیت و مقایسه آن با شاخص های کسب شایستگی از سوی متریان، اطلاعات لازم را درباره میزان درستی عملکرد نظام در ابعاد مختلف و تعیین کاستی ها و راه های مواجهه با آنها به تصمیم گیران ارائه می کند. در این راستا از ظرفیت سایر عوامل سهیم و مؤثر نیز بهره خواهد برد.

وظایف

۴- توسعه فرهنگ پژوهش

کسب و توسعه شایستگی های مرتبط با پژوهش از سوی کارگزاران و مربیان از سطح ستاد تا سطح مدرسه و ایجاد فضای مناسب برای تحقق، توسعه و تعالی این جریان در تمامی ابعاد و مؤلفه های نظام تربیت رسمی عمومی و نیز گسترش و تقویت فرهنگ پرسشگری و پژوهش در بین متربیان و مشارکت تربیت متربی پژوهنده از وظایف خرده نظام پژوهش و ارزشیابی محسوب می شود .

رویکردها

در راستای رویکرد نظام تربیت رسمی و عمومی، زیرنظام پژوهش و ارزشیابی دو جهت گیری جامع و کل نگر و مأموریت گرایی را برای پاسخ به دامنه وسیع متنوعی از مسائل و مشکلات اتخاذ نموده است.

در این رابطه کثرت گرایی روشی، وحدت گرایی در سیاست گذاری و کثرت گرایی در مدیریت و اجرا، در سطوح مختلف مورد تأکید است و پیامد چنین جهت گیری در عرصه سیاست گذاری پژوهشی، گرایش اساسی به انجام تحقیقات کاربردی و مأموریت گرا است که برای شناسایی و ایجاد موقعیت های جدید در راستای تحقق کارکردهای مدرسه صالح طراحی و اجرا می شوند. بر این اساس قاعده عرضه و تقاضا در پژوهش مورد توجه قرار می گیرد. به این ترتیب نیاز مخاطب (به ویژه در درون مدرسه) مهمترین شرط برای انجام پژوهش خواهد شد و عرضه گرایی با تقاضا / کاربر گرایی به تعادل خواهد رسید.

۱- تنوع و کثرت

- ✓ در روش های پژوهش ارزشیابی: کمی و کیفی
- ✓ در سطوح اجرا (خرد و کلان): از درس پژوهی و اقدام پژوهی تا پژوهش هایی با وسعت ملی و بین المللی
- ✓ در نوع پژوهش: پژوهش بنیادی، راهبردی، کاربردی و تحقیق و توسعه (با اولویت پژوهش های راهبردی و کاربردی) و ارزشیابی آموزشی در سطوح مختلف
- ✓ در زمان پژوهش و ارزشیابی: از پژوهش و ارزشیابی های مقطعی و کوتاه مدت تا پژوهش و ارزشیابی های تداومی و درازمدت
- ✓ در موضوعات و اولویت ها (گستره موضوعات): موضوعات و اولویت هایی مرتبط با نظریه های تربیتی با رویکرد اسلامی، سیاست گذاری و برنامه ریزی آموزشی و درسی، مدیریت آموزشی، مدیریت منابع انسانی، راهنمایی و مشاوره، روان شناسی تربیتی و جامعه شناسی نظام تربیت رسمی عمومی، اقتصاد نظام تربیت رسمی عمومی...
- ✓ در برنامه ریزی: مدیریت و اجرا (دولتی، مردم نهاد و مشارکتی)
- ✓ در سطوح پژوهش گران و مخاطبان
- ✓ در روش های اشاعه و کاربرست یافته ها

اصول

۲- وحدت و هماهنگی

- ✓ در سیاست گذاری
- ✓ تمرکز بر نیازهای اساسی نظام تربیت رسمی عمومی (با تأکید بر نیازهای مدرسه)

۳- مشارکت و تعامل

- ✓ بین بخش های پژوهش و ارزشیابی درون نظام تربیت رسمی عمومی
- ✓ بین بخش پژوهش و ارزشیابی و اجرا (پژوهشگران و کارگزاران آموزشی در سطوح مختلف)
- ✓ بین بخش پژوهش و ارزشیابی در نظام تربیت رسمی عمومی با دانشگاه ها و مراکز علمی و پژوهشی داخل و خارج
- ✓ بین بخش پژوهش و ارزشیابی با مؤسسات و انجمن های غیردولتی و مردم نهاد

اصول

۴- اخلاق گرایی

- ✓ رعایت کرامت و حقوق شرکت کنندگان در پژوهش و ارزشیابی
- ✓ مراقبت از شئون اخلاقی در اجرای فعالیت های پژوهش - ارزشیابی (صیانت از صحت داده ها، انتشار و اشاعه یافته ها و...)
- ✓ مسئولیت پذیری و پاسخ گویی

۵- نوآوری و پویایی

- ✓ هدایت به موقع تحولات در بخش پژوهش ارزشیابی با توجه به نوآوری ها، شرایط و نیازها ملی و جهانی
- ✓ انعطاف پذیری در اهداف، سیاست ها، برنامه ها و روش ها در چهارچوب اصول برای افزایش کیفیت پژوهش ارزشیابی
- ✓ حمایت از اندیشه های انتقادی، نو و تحول آفرین در حوزه پژوهش - ارزشیابی

۶- بهبود مستمر

نظام پژوهش و ارزشیابی به طور مستمر فرآیند بهسازی را طی می کند و در جهت نیل به این هدف با پیش بینی اهرم های نظارت و ارزشیابی سازمانی، مسیرهای موردنیاز برای بهبود را شناسایی می کند. نظارت و ارزشیابی هم در مرحله استقرار نهاد پژوهشی و تولید دانش پژوهشی ارزشیابی، به عنوان یک فعالیت مستمر و تکوینی مورد توجه قرار گرفته و هم به عنوان یک فعالیت تراکمی و نهایی مطرح می شود که عملکرد بخش پژوهش - ارزشیابی (به صورت درونی و بیرونی) را در فواصل و دوره هایی نسبتاً طولانی تر به صورتی جامع و فراگیر مورد ارزیابی قرار می دهد.

۷- استمرار و پیوستگی

پژوهش و ارزشیابی، به عنوان یک جریان ارتقایی و تکاملی پیوسته دیرینه دارای گذشته ای است که دربردارنده تجارب و دستاوردهای ارزشمند پیشینان در سطح ملی و جهانی است که باید در جهت گیری های آینده عمل پژوهش و ارزشیابی به مثابه پشتیبان و با نگاهی انتقادی به آنها توجه شود.

۸- همه جانبه نگری

الف) در تعیین اولویت ها :

- ✓ در پوشش نیاز همه دوره های مختلف
- ✓ در پوشش ساحت های تربیت تمامی ابعاد وجودی متربیان
- ✓ در پوشش تمامی عناصر و زیرنظام های اصلی نظام تربیت رسمی عمومی
- ✓ در اجرای پژوهش های بین رشته ای و مشترک با سایر مراکز علمی، نهادها و سازمان ها
- ✓ در پوشش دادن به انواع نیازهای مخاطبان پژوهش ارزشیابی (متربیان، مربیان، کارکنان سیاست گذاران و مدیران، کارشناسان، خانواده ها)

ب) در مدیریت و اجرا :

- ✓ استفاده از ظرفیت های درون نظام تربیت رسمی عمومی
- ✓ استفاده از ظرفیت دانشگاهها و حوزه های علمیه
- ✓ استفاده از ظرفیت بخش های پژوهشی غیردولتی

مهم ترین چرخش های تحول آفرین

- ۱- از تأکید بر جزئی نگری و حال نگری به نگاه کل گرا و آینده نگر برای مواجهه سازنده با چالش های نظام تعلیم و تربیت
- ۲- از تمرکز بر روش های کمی در پژوهش و ارزشیابی به تنوع و تکثر در روش ها
- ۳- از پژوهش های توصیفی، موردی و پراکنده به پژوهش های نظام مند، نوآورانه و تحول آفرین
- ۴- از تمرکزگرایی و تصدی گری در اجرای پژوهش و ارزشیابی به مدیریت، اجرا نظارت و بهره گیری از نتایج
- ۵- از تمرکز بر رویکرد آکادمیک و نظری در پژوهش های تربیتی به جهت گیری عمل مدار و مساله محور، تشخیصی و درمانی، تصمیم ساز و کاربردی
- ۶- از تمرکز بر ارزشیابی درونی به ارزشیابی بیرونی در عملکرد نظام تعلیم و تربیت

(تعاریف) الف: سازمان پژوهنده

سازمانی است یادگیرنده که کلیه اجزا و فرایندهای آن در سطوح مختلف (از سطح ستاد، تا استان، شهرستان و منطقه) دارای ارزش ها و چشم انداز مشترک، مسئولیت جمعی، فعالیت های گروهی و یادگیری فردی براساس عنصر عقلانیت و پژوهش محوری طراحی و سازماندهی شده است و با طرح ایده های جدید و تبدیل دانش به عمل، موجب ارتقا و تضمین کیفیت فرایند تعلیم و تربیت رسمی عمومی می شود.

برخی از ویژگی های سازمان پژوهنده

- ۱- دارای رویکرد، اصول، اهداف و قلمرو مبتنی بر برنامه زیرنظام پژوهش و ارزشیابی است.
- ۲- آموزش پژوهش محور را در دستور کار خود دارد و برای تربیت نسل پژوهشگر، خلاق و پرسشگر سیاست، برنامه ریزی و اقدام می کند.
- ۳- فرهنگ پژوهشگری در سازمان حاکم است و حل مسایل سازمان از طریق پژوهش به عنوان یک ارزش پذیرفته می شود.
- ۴- با تولید دانش پژوهشی زمینه اشاعه و کاربردی یافته های آن، شرایط لازم را برای ارزشیابی و ارتقای مستمر کیفیت و تحقق اهداف نظام آموزش و پرورش در همه ساحت های تعلیم و تربیت و زیرنظام های آن فراهم می کند.
- ۵- از آخرین یافته های پژوهشی استفاده می کند و کلیه تصمیمات آن از پشتوانه علمی- پژوهشی معتبر و کافی برخوردار است و استفاده از ظرفیت فناوری های نوین در اولویت آن قرار دارد.
- ۶- از ظرفیت مراکز علمی و پژوهشی و دانشگاهها و پژوهشگران و اندیشه ورزان حداکثر استفاده را برای ارتقای فرایند تعلیم و تربیت به عمل می آورد.
- ۷- پشتیبان، هدایت گر و مشوق مدرسه پژوهنده، پژوهشگران، ارزیابان و همچنین دارای تعامل اثربخش و گسترده با سایر نهادهای پژوهشی داخلی و بین المللی است.

ب: مدرسه پژوهنده

مدرسه یادگیرنده حرفه ای اثربخش با حاکمیت رویکرد فرهنگی، تربیتی و پژوهشی است که تمامی عناصر آن با مشارکت جمعی برای تربیت دانش آموزانی با تفکرخلاق و نقاد، پژوهشگر و پرسشگر خود ارزیاب و خودشکופا در همه ساحت های تعلیم و تربیت و کسب شایستگی های متریان مطابق با اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش سازمان یافته اند.

چنین مدرسه ای نقطه تلاقی تلاش های پژوهشی معلمان، دانش آموزان (پروژه های مطالعاتی و پژوهشی، نوآوری های دانش آموزی) و پژوهش های پژوهش گران حرفه ای است که تضمین کننده کیفیت فرایند یاددهی و یادگیری می باشد.

برخی از ویژگی های مدرسه پژوهنده

- ۱- فرهنگ پژوهشگری و آموزش مبتنی بر پژوهش در مدرسه حاکم است و یادگیری و حل مسایل از طریق پرسش و پژوهش به عنوان یک ارزش پذیرفته می شود.
- ۲- کارکنان مدرسه در انجام پروژه تحقیقی از اقدام پژوهی و درس پژوهی در سطح کوچک و پروژه های رسمی بزرگ مشارکت دارند یا از شواهد و مستندات پژوهشی برای اقدامات خود استفاده می کنند.
- ۳- یافته های پژوهشی در استمرار توسعه حرفه ای برنامه ها و بهبود کل فرایند مدرسه مورد استفاده قرار می گیرند.
- ۴- تربیت عقلانی، خردورزی و اندیشه ورزی در مدرسه مورد توجه می باشد

۵- حمایت مدیر، همکاری کارکنان و ایجاد محیط مناسب برای پژوهش به عنوان اجزای ضروری دیده می شوند.

۶- زمینه ها و امکانات لازم را برای اجرای آموزش های پژوهش محور و ارتقای دانش، بینش و مهارت پژوهشی و خودارزیابی دانش آموزان و ابتکارات فردی و گروهی متریان فراهم می آورد.

۷- از تعامل اثربخش با مراکز آموزشی و پژوهشی و فرهنگی، خانواده و رسانه برای تقویت و نهادینه سازی روحیه پژوهشی دانش آموزان بهره می برد.

۸- با تولید اطلاعات جدید پژوهشی، آنها را برای توانمندسازی مربیان، معلمان و کارکنان و حل مسایل آموزشی و تربیتی مدرسه به کار می گیرد.

۹- کارکنان مدرسه به مطالعه و پژوهش و پاسخگو بودن به پژوهش های منتشر شده خود، تشویق می شوند

۱۰- از فرصت های یادگیری و دریافت آموزش های بیشتر به عنوان یک مسئولیت، استقبال می شود.

۱۱- از ظرفیت های مراکز و موسسات علمی و پژوهشی خارج از مدرسه از جمله دانشگاه ها استفاده می شود

۱۲- مدل رفتار معلمان پژوهشی است. در فرایند جمع آوری و ارائه اطلاعات کمک می کنند و از زبان پژوهش در انجام فعالیت ها استفاده می کنند.

ج: دانش آموز پژوهنده

دانش آموزی خلاق، اندیشه ورز، دارای روحیه پرسشگری و مهارت جستجوگری و خود ارزیابی است و از فرآیند و توالی منطقی روش علمی و پژوهشی برای پاسخ به سوالات فردی و اجتماعی و حل مسایل اطراف خود بهره می برد و شایستگی لازم برای خود ارزیابی و خود شکوفایی را کسب کرده است.

برخی از ویژگی های دانش آموز پژوهنده

- ۱- دارای روحیه پژوهشی و توانا در انجام پژوهش های فردی و گروهی، استفاده از فناوری و پایگاه های اطلاعاتی، بهره گیری از کتابها و منابع آموزشی، ارتباط با پژوهشگران و دیگر استلزامات مربوط به اجرای پژوهش های دانش آموزی است.
- ۲- هوشمندانه از همه فرصت ها و امکانات رسمی و غیررسمی (پژوهشسراها، کتابخانه، خانواده و ..) و مشارکت همسالان برای خودکارآمدی، پژوهش و ارتقای شایستگی و بهبود قضاوت های ارزشی خود و دیگران در همه ساحت های تعلیم و تربیت استفاده می کند.
- ۳- دارای تفکر خلاق و نقاد بوده و با ذهن پرسشگر خویش با همه پدیده ها مواجهه می شود و برای اصلاح و ارتقای آنها تدبیر و تأمل می نماید.
- ۴- درباره مسائل و آسیب های مدرسه و جامعه خود اندیشه کرده و برای حل و بهبود آنها پژوهش و چاره اندیشی می کند.

د: پژوهش سرای دانش آموزی

مرکزی علمی پژوهشی است که به منظور شناسایی و فراهم آوردن زمینه رشد و هدایت استعدادها و پرورش خلاقیت های فردی و گروهی دانش آموزان و گسترش فرهنگ مطالعه تحقیق و پژوهش در بین آنان فعالیت می نماید.

برخی از ویژگی های پژوهش سرای دانش آموزی

- ۱- از کار بست و تولید ایده هاویافته های علمی و پژوهشی و تجاری سازی آنها حمایت می شود.
- ۲- تعامل اثربخش با مدارس داشته و به آنها در زمینه های علمی، پژوهشی و فناوری خدمات ارائه می نماید.
- ۳- با پارک های علم و فناوری، مراکز رشد، تحقیقاتی و دانشگاهی تعامل اثربخش دارد.
- ۴- از امکانات لازم مانند کتابخانه، آزمایشگاه، کارگاه، رایانه و امکان دسترسی به شبکه اطلاعات و دیگر شرایط لازم برای انجام تحقیق در رشته های مختلف علمی و حوزه های یادگیری برخوردار است.
- ۵- از مربیان، راهنمایان، معلمان و عوامل اجرایی متعهد، توانمند، با تجربه و آشنا به امور تحقیق و پژوهش برای راهنمایی و هدایت علمی و پژوهشی دانش آموزان برخوردار است.
- ۶- در موقعیت زمانی مختلف به ویژه اوقات تعطیلی مدارس و فراغت دانش آموزان خدمات لازم را به دانش آموزان ارائه می نماید.

فصل دوم

چشم انداز، اهداف، سیاست ها و برنامه ها

دیپارتمان شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

برنامه زیرنظام پژوهش و ارزشیابی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران

مصوب نهم و چهل و هفتمین (۹۴۷) جلسه شورای عالی آموزش و پرورش

تاریخ ۱۳۹۶/۰۷/۰۳

(بررسی شده در جلسات ۹۳۴-۹۳۵-۹۳۶-۹۳۷-۹۳۸-۹۳۹-۹۴۰-۹۴۱-۹۴۲-۹۴۳-۹۴۴-۹۴۵-۹۴۶-۹۴۷)

چشم انداز

زیرنظام پژوهش و ارزشیابی در افق ۱۴۰۴؛ مجموعه ای کارا، اثربخش و مشارکت پذیر در تولید دانش، اشاعه و کاربرست یافته ها در حوزه تعلیم و تربیت است که پاسخگوی نیازهای پژوهشی حال و آینده آموزش و پرورش بوده و بسط دهنده قابلیت تصمیم سازی و تصمیم گیری از ستاد تا مدرسه و تضمین کننده بهبود موقعیت نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی و تربیت نسلی پژوهنده در چارچوب نظام معیاراسلامی می باشد.

اهداف

- ۱- ظرفیت سازی در تولید نظریه های علمی و الگوهای نظری بومی در حوزه تعلیم و تربیت با مشارکت مراکز و نهادهای علمی و پژوهشی
- ۲- شناخت مسائل و چالش های حال و آینده نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی
- ۳- رصد مستمر و سنجش کیفیت زمینه ها، دروندادها، فرآیندها و بروندادهای نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در ساحت ها و زیرنظام های مختلف در سطح ملی و بین المللی
- ۴- زمینه سازی برای تربیت نسلی پژوهنده، پرسشگر، خلاق، نوآور و کارآفرین
- ۵- توسعه فرهنگ پژوهش و روحیه پرسشگری در بین مدیران، کارشناسان، معلمان دانش آموزان و خانواده ها
- ۶- اشاعه و کاربردی یافته های پژوهشی و ارزشیابی برای کیفیت بخشی به فرآیند تصمیم سازی و تصمیم گیری مبتنی بر پژوهش و ارزشیابی از سطح ملی تا سطح مدرسه
- ۷- پاسخگویی به نیازهای پژوهشی و ارزشیابی از سطح ملی تا سطح مدرسه در نظام تعلیم و تربیت
- ۸- برقراری ارتباط با مراکز علمی و پژوهشی داخلی و بین المللی و استفاده از ظرفیت و یافته های علمی و پژوهشی آنان در چارچوب نظام معیار اسلامی

سیاست های اجرایی

- ۱- پژوهش محوری در فرآیند سیاست گذاری، برنامه ریزی و اجرا از سطح ملی تا سطح مدرسه
- ۲- مشارکت پذیری و تعامل با دانشگاه ها، مراکز علمی پژوهشی، حوزه های علمیه شرکت های دانش بنیان و پژوهشگران در سطوح محلی، ملی و بین المللی
- ۳- کیفیت بخشی و ایجاد تنوع در روشهای پژوهش و ارزشیابی (از منظر ماهیت، نوع روش، زمان، گستره و مرجع) با تأکید بر پژوهش های عمل مدار، کاربردی و سریع
- ۴- استفاده بهینه از فناوری های نوین در چرخه پژوهش و ارزشیابی (تولید دانش، اشاعه، کاربرست)
- ۵- یکپارچگی و وحدت مدیریت در پژوهش و ارزشیابی
- ۶- کاهش تمرکز و استفاده بهینه از ظرفیت سایر ارکان سهیم و موثر و واگذاری اختیارات لازم پژوهشی به مدرسه

اقدامات اساسی

در اجرای مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تحقق اهداف زیرنظام پژوهش و ارزشیابی، وزارت آموزش و پرورش موظف است با همکاری دستگاه ها و نهادهای ذی ربط و رعایت قوانین و مقررات مربوط نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

الف) مدرسه پژوهنده

۱) دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی با هماهنگی مرکز برنامه ریزی منابع انسانی و فناوری اطلاعات وزارت آموزش و پرورش، واحدهای درسی، برنامه ها، دوره ها و کارگاه های آموزشی و پژوهشی برای تقویت مهارت های پژوهشگری دانشجو معلمان (پژوهش های آکادمیک، اقدام پژوهی و درس پژوهی) تدوین و اجرا نماید. همچنین به منظور توانمندسازی معلمان موجود، با هماهنگی سازمان اداری و استخدامی کشور، این برنامه سالانه حداقل برای ۵ درصد از معلمان واجد شرایط در قالب دوره های ضمن خدمت عملیاتی شود به گونه ای که در افق ۱۴۰۴ بیش از نیمی از معلمان موجود، تحت پوشش این برنامه قرار گیرند.

۲) آیین نامه فرصت های مطالعاتی و بازآموزی علمی و تحقیقاتی ویژه معلمان پژوهنده، حداکثر ظرف مدت شش ماه تهیه و پس از تأیید شورای عالی آموزش و پرورش، برای تصویب به هیئت وزیران پیشنهاد شود.

۳) سرانه پژوهشی برای مدارس و پژوهش سراهای دانش آموزی، به میزان حداقل ۶۰ درصد اعتبارات پژوهشی، موضوع ماده ۵۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، اختصاص یابد.

۴) ملاک ها و شرایط رتبه بندی مدارس و ارتقا مدیران، معلمان و انتخاب معلمان نمونه با ملحوظ کردن شاخص های پژوهشی با هماهنگی سازمان اداری و استخدامی کشور، بازنگری و اصلاح شود. میزان امتیاز اختصاص یافته به فعالیت های پژوهشی در هر یک از مواد مذکور، توسط وزیر آموزش و پرورش تعیین و ابلاغ می شود.

۵) ضمن التزام به یکپارچه نگری آموزش و پژوهش، رویکرد آموزش پژوهش محور در بازنگری و تولید برنامه های درسی و کتاب های آموزشی بر مبنای « برنامه درسی ملی » مورد تأکید قرار گیرد.

۶) در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی شایستگی محور دانش آموزان به فعالیت های پژوهشی فردی و گروهی توجه نموده و امتیاز لازم برای آن منظور نمایند.

ب) سازمان پژوهنده

برای نیل به آموزش و پرورش به منزله یک سازمان پژوهنده، با اصلاح و استفاده از ساختارهای موجود، رعایت ضوابط و مقررات مربوط و با هماهنگی دستگاه ها و مراجع ذی ربط، اقدامات ذیل صورت می پذیرد:

۱) مرکز سنجش آموزش و پرورش با هماهنگی سازمان اداری و استخدامی کشور، به مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش برای رصد و ارزشیابی عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی در زیرنظام ها و ساحت های شش گانه تربیتی، تغییر یابد و ضمن تقویت، مناسبات آن با پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، تعریف و تبیین شود.

۲) با هماهنگی مراجع ذی ربط، جایگاه سازمانی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، ارتقا یابد و امور آن زیر نظر مستقیم وزیر آموزش و پرورش اداره شود.

۳) به منظور پایش و رصد تحولات نظام آموزش و پرورش در عرصه ملی، منطقه ای و جهانی، با هماهنگی و تایید مراجع ذی ربط، تدابیر لازم برای ایجاد گروه آموزشی « مطالعات راهبردی »، ذیل پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش و با استفاده از ظرفیت های موجود تا پایان سال دوم برنامه ششم توسعه، اتخاذ شود.

۴) برای ساماندهی و ارتقای امور پژوهشی در سطح استانها، شهرستانها و دفاتر ستادی، تدابیر لازم اتخاذ و با هماهنگی مراجع ذی ربط، منابع و امکانات مناسب اختصاص یابد.

۵) به منظور حمایت از معلمان و فرهنگیان پژوهشگر و نوآور، تسهیلات و اعتبارات خاص برای فعالیت های پژوهشی و اقدام پژوهی معلمان و فرهنگیان (مانند سرانه پژوهشی، پاداش تالیف مقاله، کتاب، اختراع، پژوهانه، خرید آثار معلمان مولف) اختصاص یابد و از فعالیت های پژوهشی اعضای هیات علمی وزارت آموزش و پرورش حمایت شود.

۶) آیین نامه مستندسازی، انتشار، اشاعه و کاربرست یافته های پژوهشی و نوآوری های بومی تربیتی در نظام آموزش و پرورش، حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این برنامه، تدوین و با امضای وزیر آموزش و پرورش ابلاغ شود.

۷) در هر منطقه آموزشی تا پایان برنامه ششم، حداقل یک پژوهشگر دانش آموزی با جلب مشارکت سایر دستگاه ها و نهادها و با تأکید بر توسعه بخش غیردولتی تأسیس شود.

۸) ضروری است کلیه تصمیمات کلان و اساسی سطوح مختلف آموزش و پرورش از جمله موارد قابل طرح در شورای عالی آموزش و پرورش، شورای معاونان و حوزه ستادی دارای پیوست پژوهشی باشد.

۹) با توجه به سیاست های کلی علم و فناوری، با هماهنگی دستگاه های ذی ربط حداقل ۰/۰۵ درصد از ۰/۱ درصد اعتبارات پژوهشی کشور به فعالیت های پژوهشی و تحقیقاتی آموزش و پرورش، اختصاص یابد.

ج) پایش و ارزشیابی مستمر فرایندها و روندها

۱) ارزشیابی بیرونی عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی در حوزه ساحت های شش گانه تربیت و زیرنظام های آن، زیر نظر شورای عالی آموزش و پرورش در دوره های زمانی سه تا پنج ساله اجرا شود.

۲) از ظرفیت شرکت های دانش بنیان، دانشگاه ها و مراکز علمی پژوهشی غیردولتی برای ارتقای کیفیت و تضمین کیفیت جریان تربیت رسمی عمومی در ارزشیابی عملکرد آموزش و پرورش استفاده شود.

۳) به منظور بهینه سازی سیاست گذاری و برنامه ریزی در نظام آموزش و پرورش، حداقل ۱۰ درصد از اعتبارات پژوهشی تا پایان برنامه ششم توسعه به پژوهش های طولی، روندپژوهی و آینده پژوهی، اختصاص یابد.

۴) سامانه ملی شبکه اطلاعات و ارتباطات پژوهشی تا پایان سال دوم برنامه ششم توسعه، طراحی و ایجاد شود.

برنامه های زیر نظام

از مجموع ۱۳۱ راهکار سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تعداد ۱۱ راهکار به صورت مستقیم و تعداد ۲۵ راهکار به صورت غیر مستقیم با زیرنظام پژوهش و ارزشیابی مرتبط است که عبارتند از راهکارهای:

راهکارهایی که به صورت مستقیم با این زیر نظام مرتبط می باشند عبارتند از راهکارهای:

(۲-۷)-(۷-۳)-(۱۱-۷)-(۱۱-۹)-(۱۸-۳)-(۱۹-۱)

(۲۲-۴)-(۲۳-۱)-(۲۳-۲)-(۲۳-۳)-(۲۳-۴)

برای تحقق این راهکارها ۳۸ برنامه پیش بینی شده است که در طول برنامه ششم و هفتم توسعه کشور باید عملیاتی شوند.

استلزامات

الف) وزارت آموزش و پرورش موظف است برنامه تفصیلی زیرنظام پژوهش و ارزشیابی را برای اجرا در طول برنامه ششم توسعه، با هماهنگی سازمان برنامه و بودجه کشور، تنظیم و حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این مصوبه، به تصویب کمیسیون ذی ربط شورای عالی آموزش و پرورش برساند.

ب) وزارت آموزش و پرورش موظف است برای تحقق اهداف و برنامه های زیرنظام پژوهش و ارزشیابی، استلزامات حقوقی، قانونی و پشتیبانی آن را با مشارکت سایر دستگاه ها و مراجع ذی ربط، حداکثر تا پایان سال دوم برنامه ششم توسعه فراهم نماید.

ج) نظارت اجرایی و عملیاتی این برنامه، توسط وزارت آموزش و پرورش و واحدهای ذی ربط آن، انجام می شود و نظارت و ارزشیابی راهبردی برعهده شورای عالی آموزش و پرورش می باشد

د) اعتبار موردنیاز برای اجرای مفاد این برنامه از سرجمع اعتبارات برنامه ها و فعالیت های مرتبط در وزارت آموزش و پرورش تامین خواهد شد. ضمناً در موارد اصلاحی و نوآورانه، هماهنگی لازم برای پیش بینی منابع موردنیاز در بودجه های سنواتی وزارت آموزش و پرورش بعمل آید.

ه) نظارت بر حسن اجرای برنامه زیرنظام ارزشیابی آن برعهده شورای عالی آموزش و پرورش می باشد.
و) با توجه به مفاد فصل هشتم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، هرگونه تغییر در برنامه این زیرنظام پس از بررسی در کمیسیون ذی ربط، به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش خواهد رسید.

نمونه برنامه زیر نظام

هدف عملیاتی ۲	تعمیق تربیت و آداب اسلامی، تقویت اعتقاد و التزام به ارزش‌های انقلاب اسلامی
راهکار ۲-۷	استانداردسازی و تدوین شاخص‌های کیفی برای ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مدارس
ردیف	عنوان برنامه
۱	طراحی الگوی ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مدارس و تدوین عوامل، ملاک‌ها، شاخص‌ها و معیارهای معتبر و استاندارد مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
۲	آسیب‌شناسی مستمر تربیتی دانش‌آموزان با تاکید بر تاثیرات فضای مجازی در دوره‌های سه ساله و ارائه الگوهای کارآمد و اثربخش یا استفاده از مطالعات تطبیقی
۳	رصد و ارزشیابی مستمر فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مدارس به صورت سالانه بر اساس شاخص‌های مصوب

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

امام علی علیه السلام

دانشمند و معلم را

سه نشانه است:

دانش و بینش - حلم و بردباری - سکوت ، آرامش و وقار

دبیرخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش